

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ

МОНІТОРИНГ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ІХ скликання за 5 сесію

www.parlament.org.ua

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ

З певною обережністю можна говорити про **зменшення законодавчого спау**. За п'яту сесію було зареєстровано приблизно на 100 законопроектів менше порівняно з аналогічним періодом третьої сесії (що також проходила навесні-влітку). Поряд зі зменшенням кількості зареєстрованих законопроектів, збільшується кількість прийнятих законів (за п'яту сесію прийнято 161 неветований закон, ще щодо 10 законів було надано або розглянуто пропозиції президента). Збільшується частка законопроектів, які вносяться великими групами народних депутатів – суб'єктів законодавчої ініціативи. Це, вочевидь, дозволяє готувати більш якісні законопроекти, що, у свою чергу, сприяє збільшенню шансів їх прийняття в цілому як законів. На цій сесії вперше найбільшу частку законопроектів, що стали законами, подано групами з 8-22 народних депутатів, а не окремими депутатами або групами з меншої кількості депутатів.

Парламент має консенсус щодо більшості законопроектів, які приймаються в залі пленарних засідань. Зокрема, про це свідчить час, за який розглядалися ці законопроекти. Якщо розгляд відбувається за скороченою процедурою, то мінімальний час розгляду законопроекту становить 15 хвилин. Натомість за п'яту сесію середній час розгляду прийнятих законопроектів у першому читанні становив 6,5 хвилин, а половина таких законопроектів розглядалася менш ніж за 2 хвилини. Половина законопроектів, що приймалися в другому читанні, розглядалися менш ніж за 15 хвилин, якщо враховувати час на обидва читання. Водночас, упродовж п'ятої сесії було розглянуто декілька часоємних законопроектів, що здебільшого було викликано намаганням опозиції затягнути процес розгляду законопроектів. Так внесення змін до Земельного кодексу забрало 32 години, або чверть всього часу, витраченого саме на розгляд законопроектів за п'яту сесію.

Збільшилася частка законопроектів, що приймалися в другому читанні. За п'яту сесію дві третини законопроектів розглядалися у двох читаннях. Цей показник підвищився, порівнюючи з третьою та четвертою сесіями, коли частка таких законопроектів становила близько 50%. Водночас, жоден законопроект за п'яту сесію не дістався до третього читання (відповідно ч.1 ст. 102 Регламенту, законопроекти, як правило, мають проходити саме три читання).

Продовжував зростати час проходження законопроектів від реєстрації до прийняття. Це викликано поступовим накопиченням законопроектів, що були зареєстровані, але не були розглянуті за час попередніх сесій. Середній час проходження законопроектів, прийнятих у першому читанні і в цілому, вдвічі збільшився у порівнянні з третьою сесією і наразі становить 81 день. Середній же час проходження законопроектів, прийнятих в цілому в другому читанні за п'яту сесію, становить 259 днів, що є найбільшим показником за всі п'ять сесій.

Ще однією позитивною тенденцією є **зменшення частки законопроектів, що приймалися з порушеннями Регламенту.** Це означає, що за п'яту сесію було

Моніторинг здійснювався аналітичним відділом
Лабораторії законодавчих ініціатив:

Володимир Скрипець

Олександр Заславський

Марія Соколова

Тетяна Лукеря

менше порушень, ніж в інших сесіях, хоча, звісно, порушення все-таки є. У 15% ухвалених законів відсутні висновки головного комітету до першого читання та висновки Головного науково-експертного управління (ГНЕУ¹) або вони надавалися з порушенням терміну, встановленого Регламентом. Кожен четвертий висновок головного комітету до другого читання надається з порушенням терміну. Майже кожне друге зауваження Головного юридичного управління (ГЮУ) та порівняльна таблиця до другого читання надаються народним депутатам з порушенням терміну. Така ситуація не є позитивною, але порівняно з попередніми сесіями кількість таких порушень зменшилася.

Владна тріада продовжує домінувати в розгляді та прийнятті рішень. 88% прийнятих законопроектів ініційовано фракцією «Слуга народу», Кабміном або президентом. Лише кожен п'ятий закон був урядовим. Президент також був ініціатором кожного п'ятого закону. Ініціатором кожного другого закону була фракція «Слуга народу». Серед ухвалених в цілому за 5 сесію законів не було жодного, ініційованого другою за чисельністю фракцією – ОПЗЖ. Серед міноритарних фракцій та груп виділяється лише група «Довіра», що була ініціатором 4,7% законів серед усіх ухвалених. Влада домінувала також при розгляді законопроектів у сесійній залі: 93,7% всього пленарного часу, що прийшовся на розгляд законопроектів, – розглядалися законопроекти фракції «Слуга народу», Кабміну чи президента.

П'ята сесія вчергове зафіксувала **слабкі позиції уряду в системі підготовки та ухвалення рішень.** Лише кожен п'ятий закон був ініційований урядом, у порівнянні з іншими скликаннями ця частка зменшилася. Іншим індикатором того, що уряд не відігравав лідируючої ролі у формуванні порядку денного, є постійне збільшення часу між першим та другим читанням законів в цілому. Така тенденція вказує на те, що порядок денний формується хаотично, законопроекти, прийняті у першому читанні, вибувають з порядку денного «до кращих часів», немає сили, що цілеспрямовано просуває законопроекти (а значить і цілеспрямовану державну політику в тій чи іншій сфері).

П'ята сесія показала також, що **велика кількість норм Регламенту є мертвими** або принаймні тимчасово непрацюючими. Це стосується третього читання, реєстрації альтернативних законопроектів, прийняття рішень комітетів щодо включення законопроектів до порядку денного, більшої частини строків. Останнє стосується строків ознайомлення з висновками комітетів, ГНЕУ, ГЮУ та часу на розгляд пропозицій президента тощо. Такий стан справ спонукає, зокрема, до переосмислення законодавчого процесу та впровадження концепції «законодавчого процесу від початку до кінця»² шляхом внесення змін до Регламенту та Конституції.

¹ Детально читайте у відповідному розділі

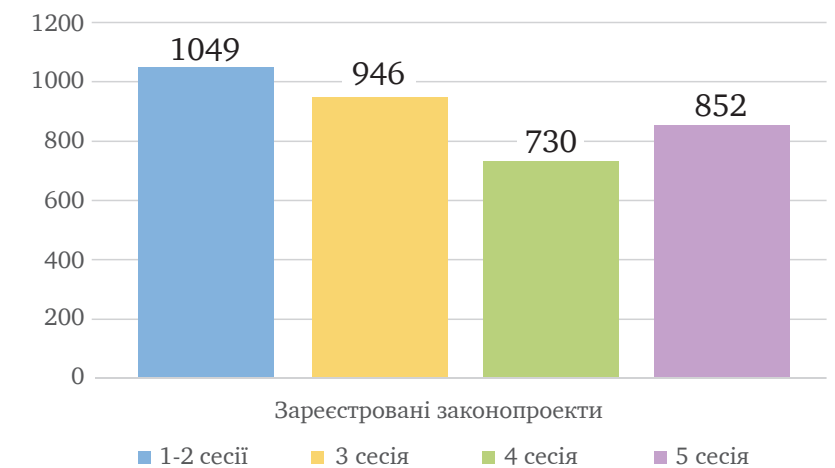
² <https://parlament.org.ua/2017/10/27/proekt-kontseptsiyi-zakonodavchogo-protsesu-vid-pochatku-do-kintsya/>

ЗАРЕЄСТРОВАНІ ТА УХВАЛЕНІ ЗАКОНОПРОЄКТИ

Зареєстровані законопроекти

За 5 сесію зареєстровано 852 проекти законів³. Порівняно з іншими сесіями ця кількість зменшилася (зареєстровано приблизно на 100 законопроектів менше порівняно з аналогічним періодом третьої сесії (що також проходила навесні-влітку). Отже, з певною обережністю можна говорити про тенденцію до зменшення законодавчого спау. Хоча у порівнянні з 4 сесією, кількість законопроектів навпаки – зросла (однак якщо врахувати коефіцієнт тривалості сесій, то ці показники є майже однаковими).

Кількість зареєстрованих законопроектів за сесіями

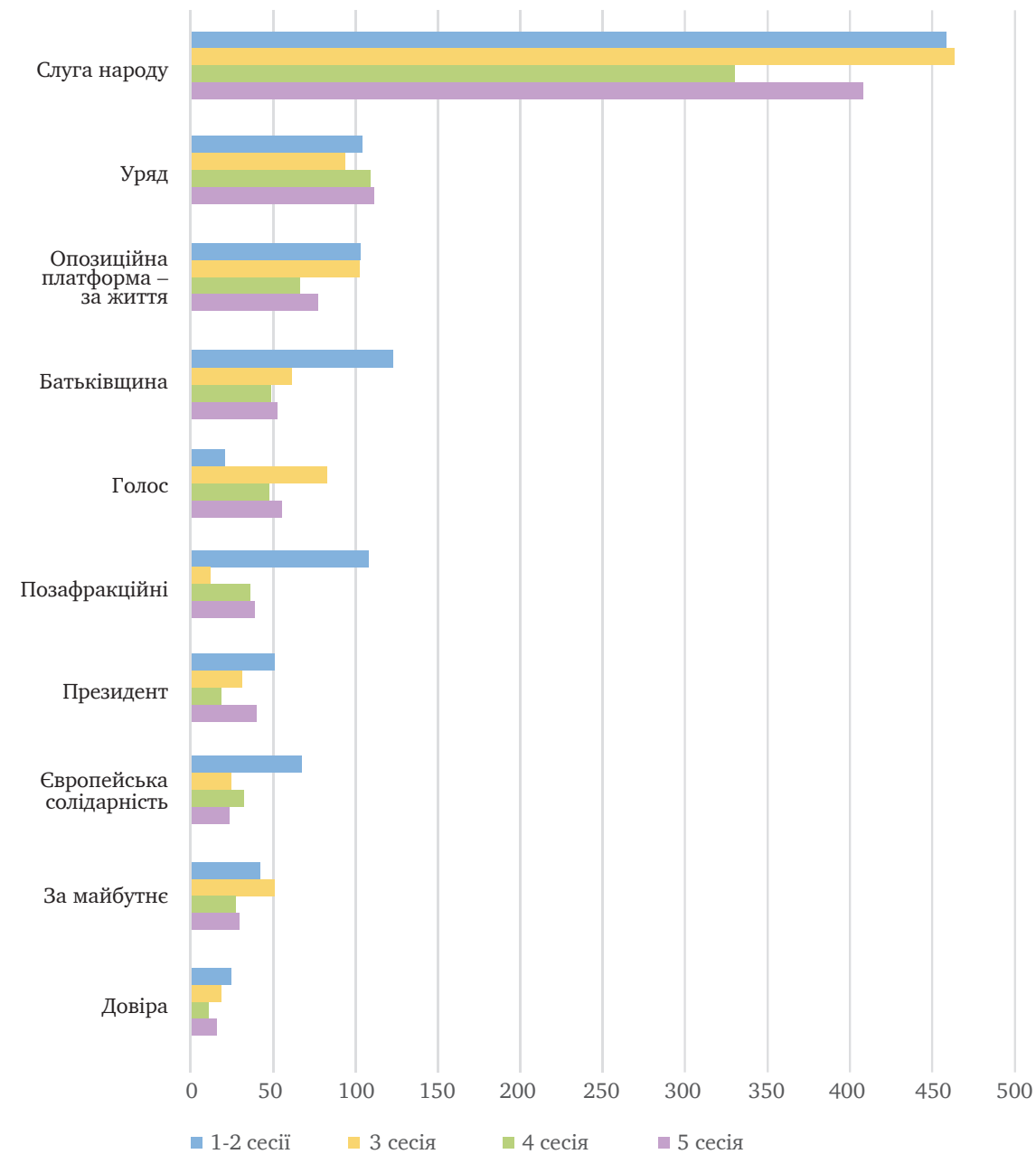
Законопроекти за суб'єктами

Суб'єкт законодавчої ініціативи	Кількість законопроектів, зареєстрованих за п'яту сесію
Слуга народу	406
Уряд	111
Опозиційна платформа – за життя	77
Голос	56
Батьківщина	53
Президент	40
Позафракційні	39
За майбутнє	30
Європейська солідарність	24
Довіра	16

³ Без врахування пропозицій президента.

⁴ Без врахування перенесених законопроектів з 8 скликання, зареєстрованих у 1-2 сесіях.

Кількість законопроектів за суб'єктами

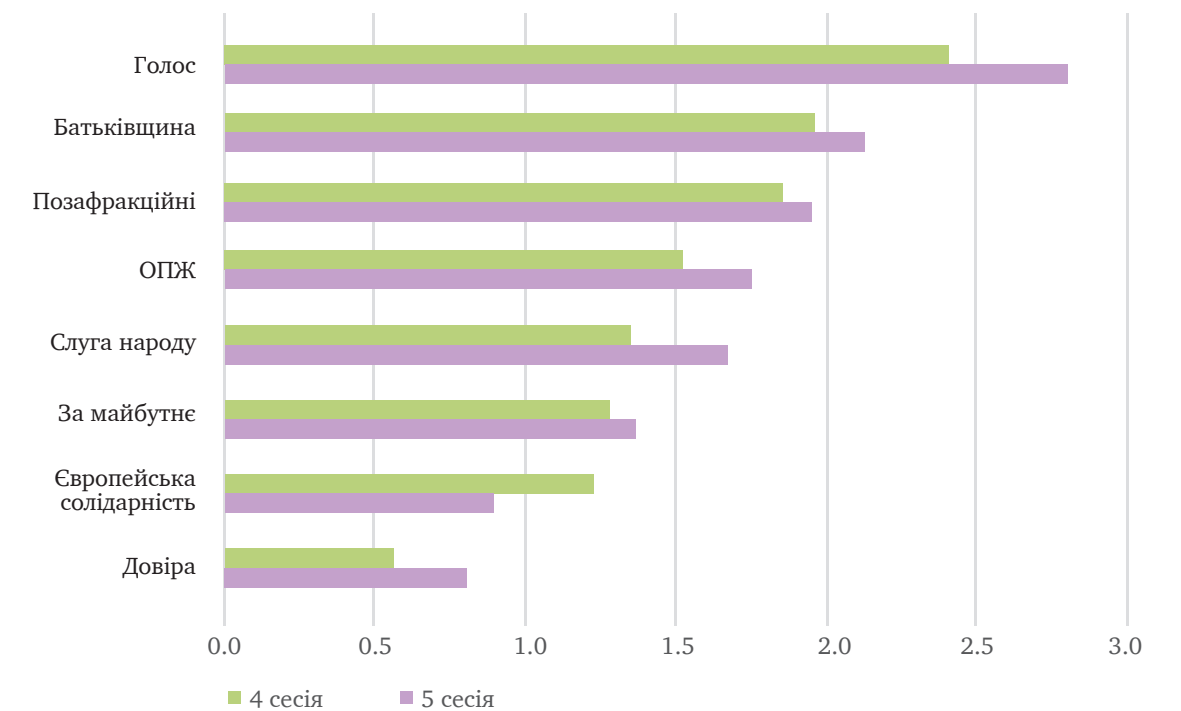

Приналежність законопроекту визначалася за фракційною приналежністю ініціатора. Цей метод має свої обмеження, однак саме ним користуються зокрема і в Апараті ВРУ, до того ж ч. 3 ст. 90 Регламенту прямо визначає ініціатором законопроекту того депутата, чий підпис зазначено першим. Однак, якщо визначити фракційну приналежність законопроекту за фракційною приналежністю найбільшої кількості підписантів законопроекту, тоді фракційна приналежність зміниться лише для 6% законопроектів, зареєстрованих протягом 5 сесії.

За 5 сесію всі фракції та групи, крім Європейської Солідарності, збільшили кількість зареєстрованих законопроектів. Уряд стабільно продовжує реєструвати близько сотні законопроектів за сесію. У порівнянні з 4 сесією – вдвічі збільшилася кількість законопроектів президента (з 19 до 40), хоча ця кількість є меншою порівняно з першими двома сесіями. **Лідером за кількістю законопроектів залишається фракція ПП «Слуга народу», що зареєструвала більше законопроектів, ніж всі інші фракції разом.**

Якщо ж подивитися на кількість законопроектів, що припадає на 1 депутата по фракціях, то першість відходить Голосу (2,8 законопроекти у 5 сесії), за ними іде Батьківщина (2,12 законопроекти у 5 сесії). Найменшу кількість законопроектів на 1 депутата зареєстровано Довірою (0,8 законопроекту за 5 сесію) та Європейською Солідарністю (0,89 законопроекту за 5 сесію). Такі дані показують бажання фракцій меншості бути поміченими на фоні домінування монобільшості. З цією метою вони активно реєструють альтернативні законопроекти (наприклад, серед всіх законопроектів, що зареєстровані ОПЗЖ, – альтернативні становлять більше половини), що дозволяє їм більш активно брати участь при їх розгляді у залі пленарних засідань. Цікаво, що сформовані мажоритарними депутатами групи (Довіра та За майбутнє) не ставлять собі за мету мати позафракційну кількість виступів з трибуни і тому не реєструють великої кількості законопроектів, особливо альтернативних. Адже це не веде до збільшення популярності мажоритарного депутата на своєму окрузі. Фракції ж формуються однойменними партіями, які зацікавлені у своїй популяризації. Виняток у цьому відношенні становить Європейська Солідарність (реєструє малу кількість законопроектів вже третю сесію). Вивчення причин такого явища потребує окремого дослідження.

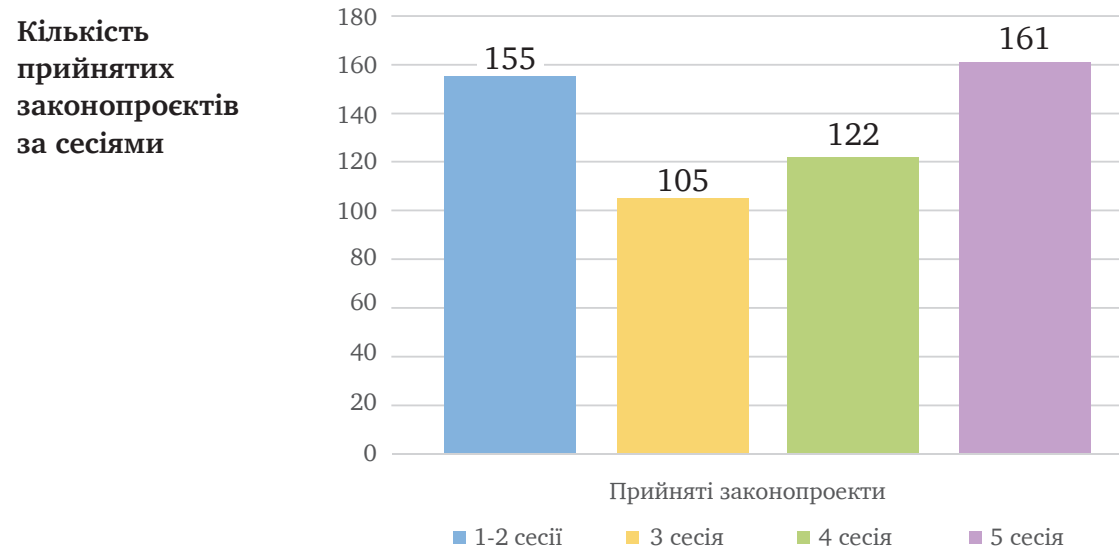
Кількість законопроектів на одного депутата фракцій/груп

Варто наголосити, що взагалі кількість законопроектів на одного депутата не може слугувати показником ефективності. Це є радше показник, що дозволяє краще зрозуміти характеристики фракцій та груп. Тут свідомо не наводиться кількість законопроектів конкретних депутатів, оскільки це сприймається ними як показник ефективності своєї роботи, що спонукає їх реєструвати більше законопроектів, нехтуючи їхньою якістю. Як результат – збільшення законодавчого спаму. Тому щоб не збільшувати законодавчий спам через сприяння самопіару окремих депутатів – тут не наводиться кількість законопроектів, зареєстрованих окремими депутатами.

Прийняті закони

Кількість прийнятих в цілому за п'яту сесію законів⁵ – 161. У порівнянні з 3 та 4 сесіями, ВРУ збільшила кількість прийнятих в цілому законів. Це не стосується 1-2 сесій, тому що був інший режим роботи, зокрема відсутність карантину, неодноразове подовження тривалості засідань, «турборежим». Поступовий вихід парламенту з карантинних умов роботи збігся у часі з налагодженням стабільної роботи комітетів ВРУ і набуттям законотворчого досвіду самими народними депутатами.

Кількість вето ваних законів, що містять пропозиції президента до Закону, – 10 (16).

Пропозиції президента виокремлені в окрему групу, тому що під одним реєстраційним номером законопроекту ховається одразу декілька повноцінних процедур. Якщо президент накладає вето на проект закону, прийнятий ВРУ, то цей проект закону потрібно знову опрацювати в комітетах, готувати окремі супровідні документи (порівняльні таблиці, експертні висновки тощо), потрібно проводити нове обговорення та голосування за цей законопроект у залі пленарних засідань. Більше того, такий проект закону можна відправити на доопрацювання і запустити ще одне коло підготовки. Тобто після накладення вето, фактично, проводиться ще одна процедура підготовки та розгляду законопроекту. Тому такі законопроекти становлять окрему групу.

- 6 законопроектів були прийняті в цілому, вето вани та прийняті з пропозиціями президента у 5 сесії (тобто ці 6 законопроектів можна рахувати як 12, оскільки вони пройшли по 2 кола підготовки та розгляду).
- 3 законопроекти були прийняті в цілому у четвертій сесії, а у 5 сесії їх прийняли з пропозиціями президента.
- 1 законопроект був прийнятий в цілому у 5 сесії, вето ваний, але пропозиції президента поки не розглянули.

Таким чином у 5 сесії було розглянуто 10 законопроектів, з яких 4 пройшли по 1 процедурі підготовки та розгляду, а 6 пройшли по дві процедури підготовки та розгляду. Всього було проведено 16 повних процедур підготовки та розгляду цих законопроектів.

⁵ Без врахування тих, на які накладено вето.

Для порівняння, у четвертій сесії було 5 (6) таких законопроектів. З них:

- 1 законопроект був прийнятий, вето ваний та знову прийнятий з пропозиціями президента протягом четвертої сесії (тобто цей законопроект пройшов 2 процедури підготовки та розгляду за 1 сесію).
- 1 законопроект був прийнятий у третій сесії, але пропозиції президента щодо нього були розглянуті у четвертій сесії.
- 3 законопроекти були прийняті у четвертій сесії та вето вани, однак розгляд пропозицій президента щодо них відбувся вже у п'ятій сесії.

Прийняті закони за суб'єктами ініціювання⁶

Назва суб'єкта	Кількість прийнятих законів
Слуга народу	75
Уряд	35
Президент	31
Довіра	7
Батьківщина	4
Голос	3
Позафракційні	2
Блок Петра Порошенка	1
Європейська солідарність	1
За майбутнє	1
Народний фронт	1

Уряд дещо посилив свої позиції як суб'єкт вироблення політики. Якщо розглянути, скільки законів було ініційовано урядом серед усіх ухвалених законів, то почавши з частки у 17% прийнятих законів за 1-2 сесії, у третій сесії відбулося зниження до 6,5%, четверта сесія трохи покращила ситуацію – частка урядових законів збільшилася до 19%, у п'ятій же сесії уряд був ініціатором 22% законопроектів. Попри незначне посилення урядових позицій, вони все ще є слабкими. Така ситуація може бути пояснена як подачею законопроектів через депутатів СН, так і через призму дій президента.

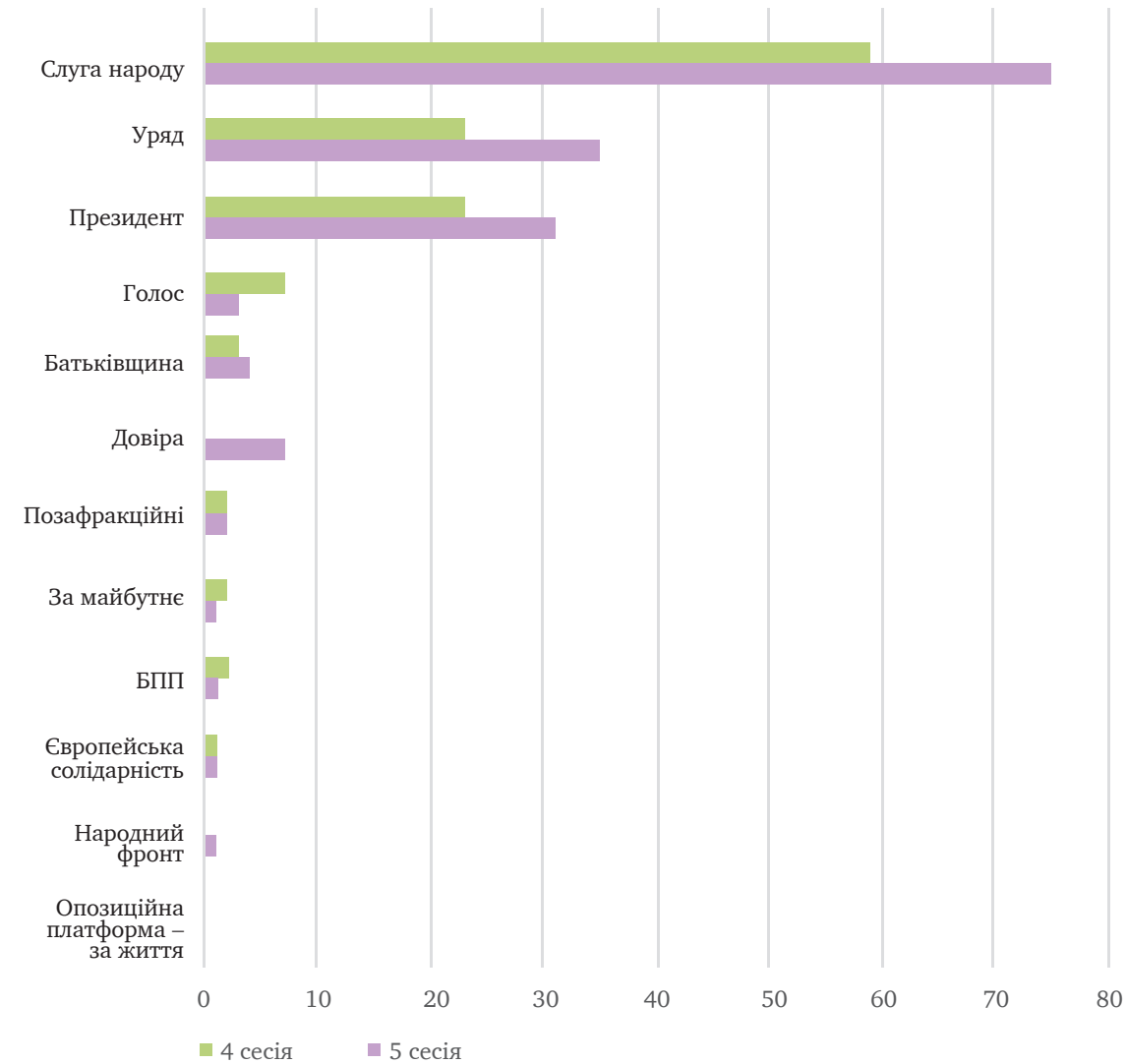
Частка ініціатив президента серед прийнятих законів як у 4, так і у 5 сесії зберігається на рівні 19%, продовжуючи тенденцію перших трьох сесій.

Серед фракцій та груп очікувано домінує Слуга народу – 48% у четвертій та 47% у п'ятій сесіях прийнятих законів ініціювала парламентська більшість. Якщо розглядати ухвалені в цілому закони, частка тих, що ініційовані меншоритарними фракціями та групами, коливається на рівні 1%. Лише дві інші фракції/групи мають дещо кращі показники. Протягом четвертої сесії відзначився Голос з 5,7% серед усіх прийнятих законів, а у п'ятій сесії – Довіра, яка ініціювала 4,7% всіх прийнятих законів. Окрему звернімо

⁶ Без врахування пропозицій президента та вето ваних законів.

увагу на результати ОПЗЖ – другої за величиною парламентської фракції. Протягом 4-5 сесій не було прийнято жодного законопроекту, ініціатором якого виступав член цієї фракції. Водночас приймалися перехідні законопроекти, що були ухвалені у першому читанні 8 скликання (ініційовані фракціями БПП та Народного фронту).

Кількість прийнятих законів

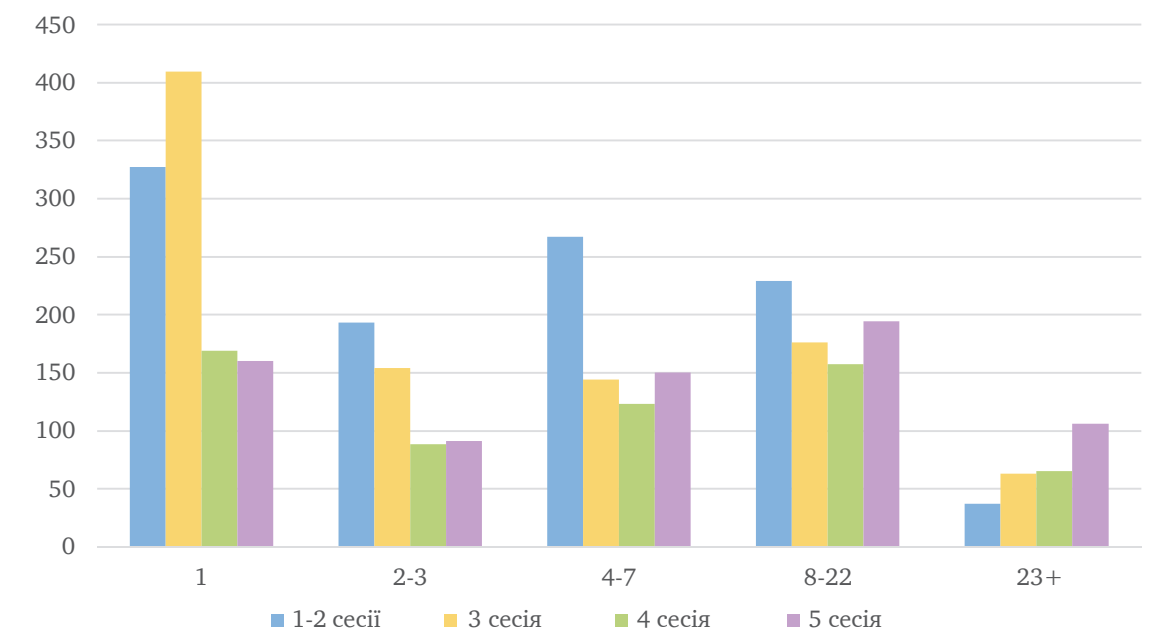
Подання законопроектів групами суб'єктів законодавчої ініціативи

Групи суб'єктів законодавчої ініціативи – народних депутатів	Кількість законопроектів за 5 сесію, ініційованих депутатами
1	160
2-3	91
4-7	150
8-22	194
23+	106

Збільшилась кількість і частка законопроектів, які вносилися великими групами народних депутатів. Такі законопроекти зазвичай є краще підготовані і мають менше ознак законодавчого спау. Якщо протягом перших чотирьох сесій більшість законопроектів вносилися лише 1 народним депутатом, то наразі найбільшу групу (28%) становлять законопроекти, що подавалися групами з 8-22 нардепів. Крім цього, до 15% зростає частка законопроектів-декларацій⁷, що подані більше ніж 23 народними депутатами. Такі законопроекти, звісно, не розробляються за участю всіх підписантів, натомість велика кількість підписантів має продемонструвати вагомість та одночасно єдність позиції фракції/групи/комітету/об'єднання, підкреслюючи широку політичну підтримку законопроекту. Сім законопроектів п'ятої сесії взагалі мають більше 100 підписантів. А законопроект № 5133 про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України (щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора НАБУ і Директора ДБР) взагалі зібрав конституційну більшість – його підписантами виступили 237 народних депутатів.

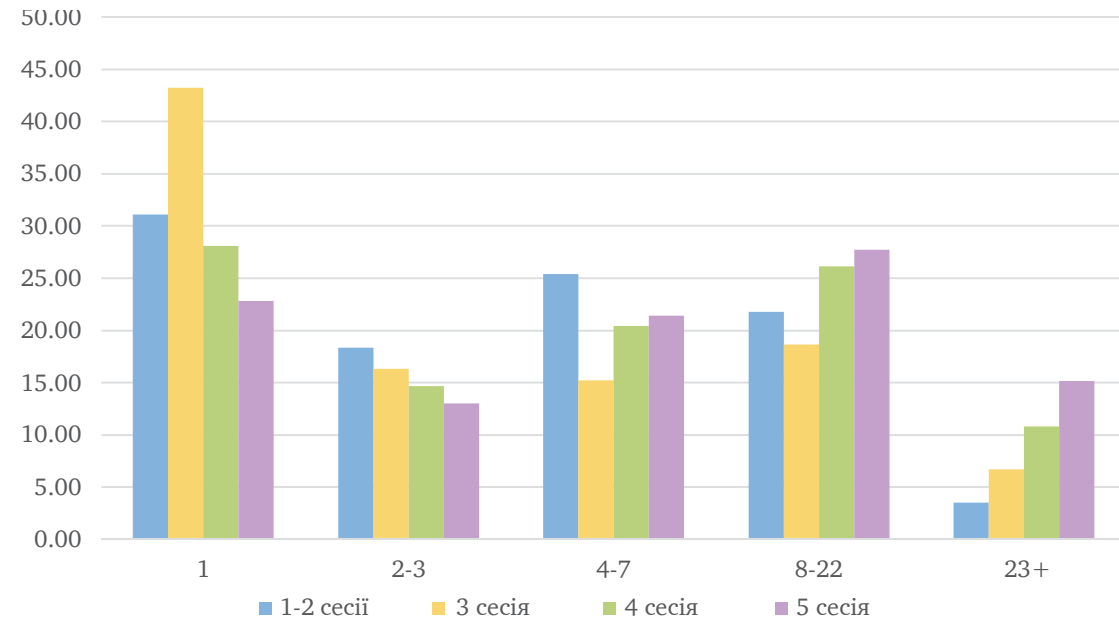
На графіку, що відображає групи підписантів за часткою від загальної кількості законопроектів, можна побачити, як частка двох найменших груп (1 та 2-3 підписанти) зменшується з кожною сесією. Водночас ростуть дві найбільші групи (8-22 та більше 23). Така тенденція може свідчити про збільшення рівня взаємопорозуміння депутатів, кращу пропрацьованість законопроектів та зменшення законодавчого спау. Останнє підтверджується аналізом кількості підписантів законів. Найбільше серед усіх прийнятих законів було внесено групами у 8-22 парламентарі. Перші ж дві групи непропорційно слабо представлені серед переліку груп підписантів законів. Отже, законопроекти, внесені великими групами депутатів, з більшою ймовірністю стануть законами.

Розподіл законопроектів за кількістю підписантів

⁷ Законопроекти, що подані великою кількістю депутатів, більшість з яких очевидно не брали участі у розробці таких законопроектів.

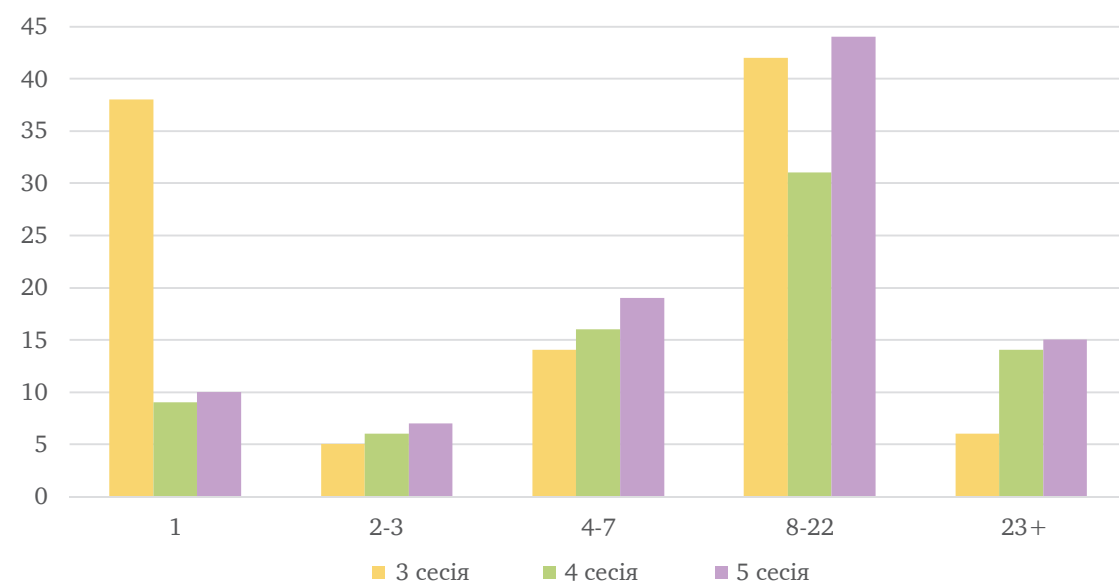
Розподіл законопроектів за кількістю підписантів у відсотках

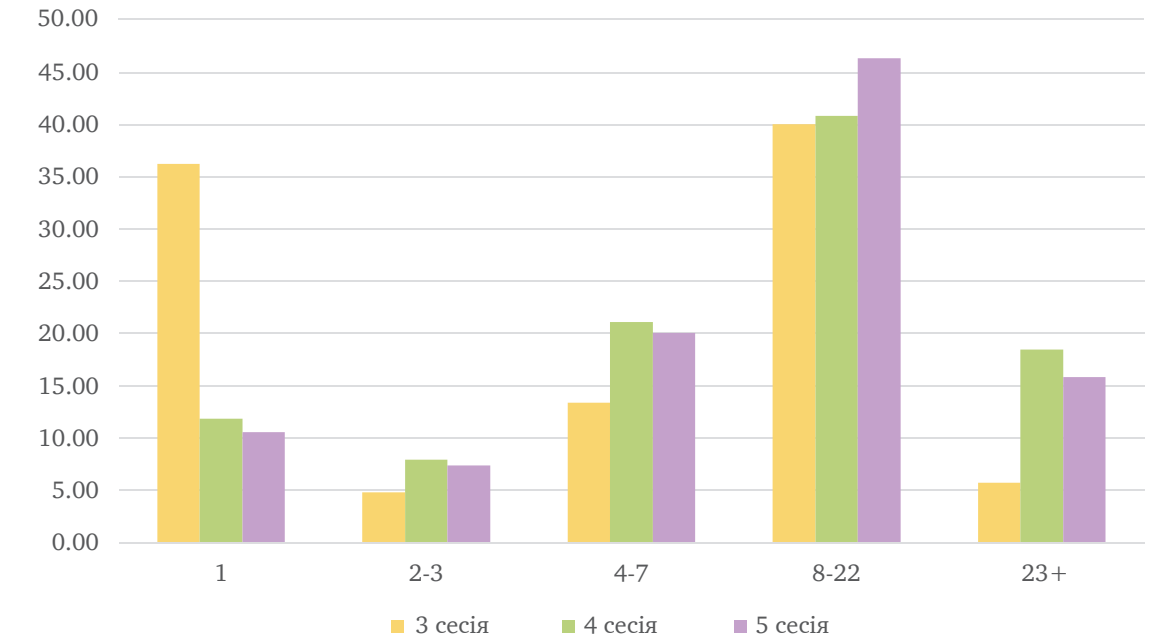
Розподіл законопроектів за кількістю підписантів у відсотках

Група підписантів	Кількість законів за 5 сесію, поданих депутатами
1	10
2-3	7
4-7	19
8-22	44
23+	15

Розподіл ухвалених законів за кількістю підписантів

Розподіл ухвалених законів за кількістю підписантів у відсотках

Висновки головних комітетів про відхилення законопроектів за суб'єктами

Фракційна приналежність ініціаторів законопроектів	Кількість висновків про відхилення законопроектів
Слуга народу	41
Опозиційна платформа – за життя	30
Батьківщина	14 ⁸
Позафракційні	9
Голос	8
За майбутнє	3
Європейська солідарність	2
Довіра	1
Блок Петра Порошенка	1

За 5 сесію було підготовлено 109 висновків головних комітетів про відхилення законопроектів. 1 законопроект з таким висновком було прийнято у другому читанні (висновок про відхилення стосувався першого читання).

Таким чином, в цілому можна зробити висновок, що парламент не приймає законопроекти, які комітети пропонують відхилити.

⁸ Один з висновків стосувався законопроекту, зареєстрованого Батьківщиною у 8 скликанні.

ПРОХОДЖЕННЯ УХВАЛЕНИХ ЗАКОНІВ ЗА ЧИТАННЯМИ

Ухвалення законів за читаннями

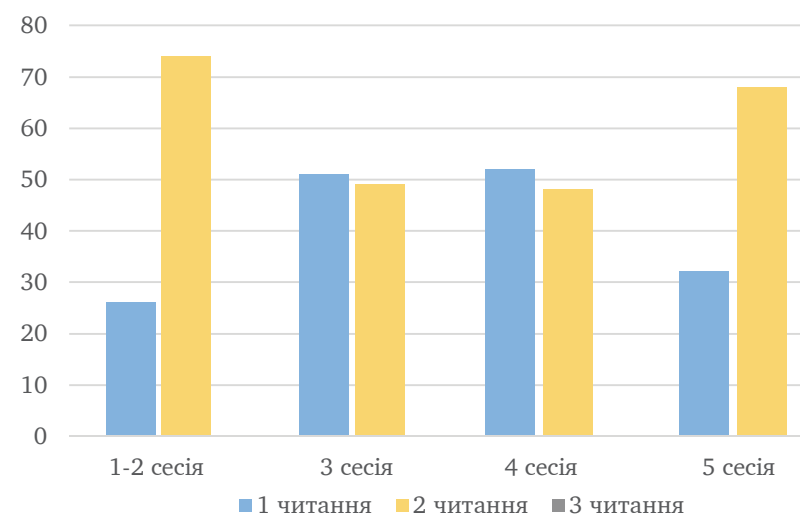

За п'яту сесію збільшилася частка законопроектів, які були прийняті після другого читання. У порівнянні з першими двома сесіями, ця частка знизилася у третій сесії і залишилася на тому ж рівні у четвертій. За п'яту сесію частка законопроектів, прийнятих у другому читанні, зросла до 68%, майже досягнувши показників перших двох сесій.

Збільшення частки законопроектів, прийнятих у другому читанні, є позитивною тенденцією. Два читання дозволяють краще підготувати законопроект, виправити недоліки та помилки, наявні при першому читанні.

Водночас процедура третього читання зовсім не застосовується, хоча, відповідно до Регламенту, саме три читання є «нормальною» процедурою⁹.

Кількість прийнятих законопроектів за сесіями

Строки проходження законопроектів (від реєстрації до прийняття) за читаннями ухвалення

Дані наведені лише щодо законів, які не були ветоані.

Строки на прийняття законів, незалежно від того, в якому читанні вони були ухвалені, в середньому становлять 201 день, медіана¹⁰ – 149 днів (тобто половина законопроектів була прийнята більш ніж за 149 днів).

⁹ Ч. 1 ст. 102 Регламенту – «Законопроекти розглядаються Верховною Радою, як правило, за процедурою трьох читань».

¹⁰ Нагадаємо, медіана це – значення, яке ділить всі дані навпіл, тобто половина всіх спостережень буде менше ніж медіана, а половина – більше ніж медіана.

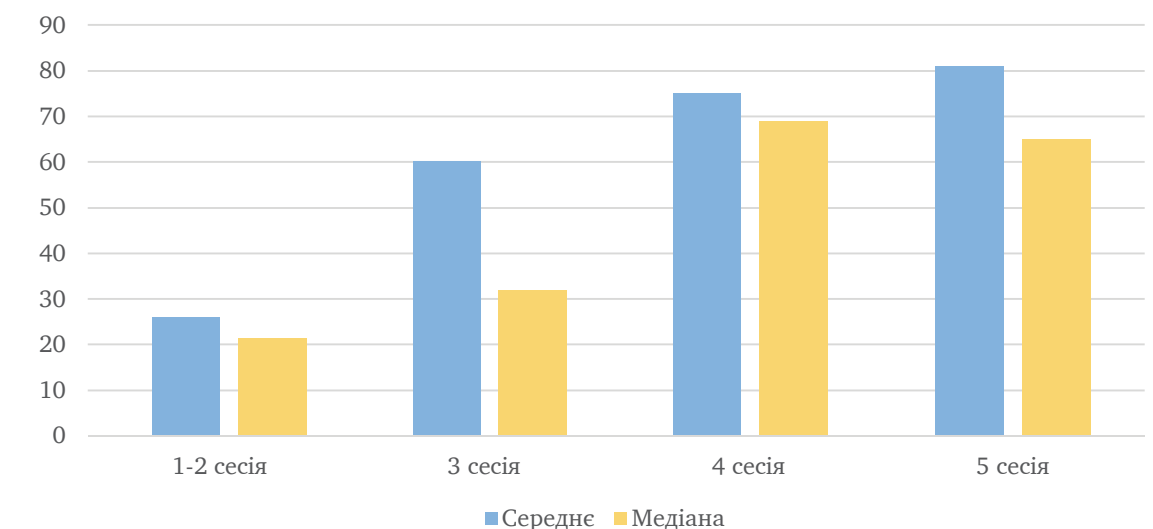
Перше читання

	Середнє	Медіана
1-2 сесія	26	21,5
3 сесія	60	32
4 сесія	75	69
5 сесія	81	65

Станом на початок 4 сесії накопичилася велика кількість зареєстрованих, але не розглянутих законопроектів. Парламент часто-густо відкладав ці законопроекти «в довгий ящик», віддавши перевагу розгляду законопроектів попередніх сесій. Тому середній час проходження законопроектів від їх реєстрації до прийняття за час третьої сесії збільшився більше ніж удвічі. Це відбулося за рахунок декількох дуже «довгих» за часом розгляду законопроектів. Упродовж четвертої сесії вдвічі зросла медіана – аж до 69 днів, тобто половина законопроектів ухвалювалася більш ніж за 69 днів. П'ята сесія, у порівнянні з четвертою, не принесла нового радикального збільшення цього значення. Медіана у п'ятій сесії навіть дещо зменшилася: половина всіх законопроектів, розглянутих за 5 сесію, приймалися менш ніж за 65 днів. Однак прийняття за давних законопроектів збільшило середнє значення часу на їх прийняття у першому читанні за п'яту сесію, хоча і незначно. Також можна відзначити, що, на відміну від попередніх сесій, за п'яту сесію не зафіксовано випадків прийняття законів у день реєстрації законопроекту. Хоча ще в четвертій сесії два закони були прийняті саме таким чином.

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від реєстрації до прийняття у першому читанні та в цілому законопроектів, а також топ-5 найшвидших законопроектів можна знайти у Додатку 1.

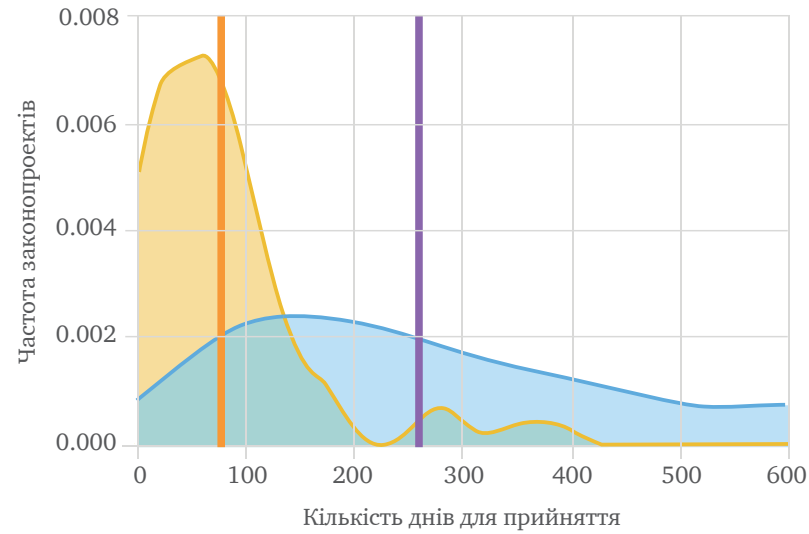
Порівняння сесій за кількістю днів, за які було прийнято законопроекти у першому читанні

Розподіл законопроектів за кількістю днів для прийняття за 5 сесію

■ 1 читання
■ 2 читання

*Лінією виділено середнє

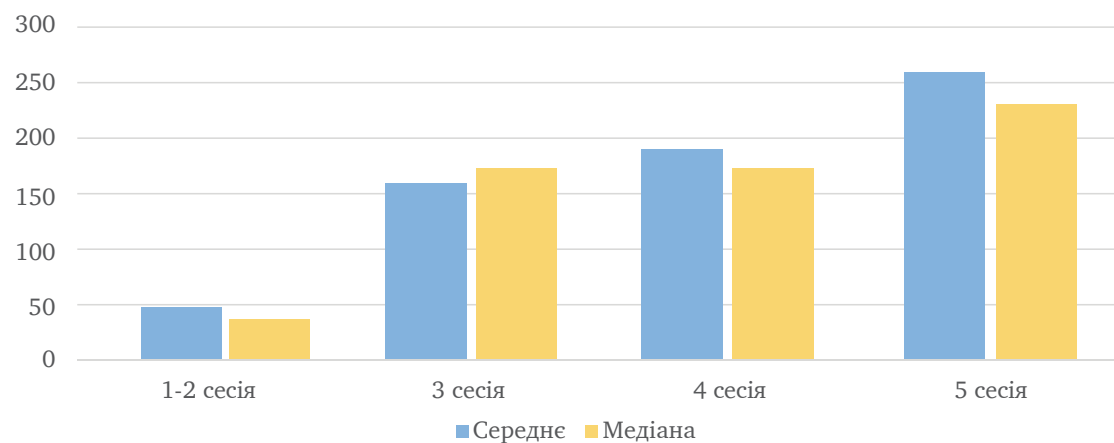
Друге читання

	Середнє	Медіана
1-2 сесія	47	37
3 сесія	159	173
4 сесія	190	173
5 сесія	259	230

Процес накопичення законопроектів вплинув і на швидкість їх прийняття у другому читанні. Вже станом на кінець третьої сесії середня швидкість прийняття законопроектів у другому читанні зростає втричі (з 47 до 159 днів) у порівнянні з першими двома сесіями. Четверта сесія не надто збільшила це значення, але вже у п'ятій сесії середній час прийняття становив 259 днів. Цікавими є і дані щодо медіан. Половина законопроектів третьої сесії приймалися більш ніж за 173 дні, це значення не змінилося і для четвертої сесії, хоча середнє число днів зросло. Це відбулося за рахунок декількох дуже довгих за часом проходження законопроектів.

Відповідно топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому законопроектів, а також топ-5 найшвидших законопроектів можна знайти у Додатку 2.

Порівняння сесій за кількістю днів, витрачених для прийняття законопроектів в другому читанні

Час між першим читанням законопроекту та ухваленням його у другому читанні та в цілому

Дані наведені лише щодо законів, які не були ветоані

Середнє – 130 днів¹¹

Медіана 91 день¹²

Час між першим читанням та ухваленням у другому читанні та в цілому

	Середнє	Медіана
4 сесія	93	75,5
5 сесія	130	91

Збільшується також час між першим читанням законопроекту та ухваленням у другому читанні та в цілому. Такий час збільшується з кожною новою сесією. Так, порівнюючи з четвертою сесією, середній час між першим читанням та ухваленням у другому читанні та в цілому за п'яту сесію збільшився у півтора рази. Паралельне збільшення медіанного значення (та й власне всіх квантилів¹³) показує, що справа не у декількох екстремальних значеннях.

Підсумовуючи результати моніторингу щодо часу проходження законопроектів від реєстрації до прийняття та часу між першим читанням законопроекту та ухваленням у другому читанні і в цілому, можна зробити декілька узагальнень. **По-перше, загалом Верховна Рада зменшує «законодавчий темп»: закони ухвалюють усе повільніше. По-друге, дається взнаки відносно хаотичний механізм формування порядку денного. Поступова, цілеспрямована та планова робота Верховної Ради повинна була б мати наслідком більш-менш стабільну кількість днів між першим читанням законопроекту та ухваленням у другому читанні. За хаотичного ж механізму формування порядку денного – прийнятий у першому читанні законопроект відкладається в довгу шухляду і вибуває з порядку денного «до кращих часів». Потім законопроекти з цієї довгої шухляди знову потрапляють до порядку денного за сприятливих обставин. Немає суб'єкта, який би цілеспрямовано здійснював актуалізацію законопроектів для пришвидшення їх розгляду в другому читанні. Таку роль мав би грати уряд. Однак для запровадження в Україні урядово-центричної моделі прийняття рішень треба зробити ще багато кроків.**

Топ-5 найдовших законопроектів за кількістю днів, потрібних для проходження законопроекту між першим читанням та ухваленням його у другому читанні і в цілому, та найшвидших за цим показником законопроектів можна знайти у Додатку 3.

¹¹ Без врахування законопроектів, перше читання яких було у 8 скликанні.

¹² Без врахування законопроектів, перше читання яких було у 8 скликанні.

¹³ Детальніше – https://uk.wikipedia.org/wiki/Квантиль#Медіани_i_квантилі

ПЛЕНАРНИЙ ЧАС

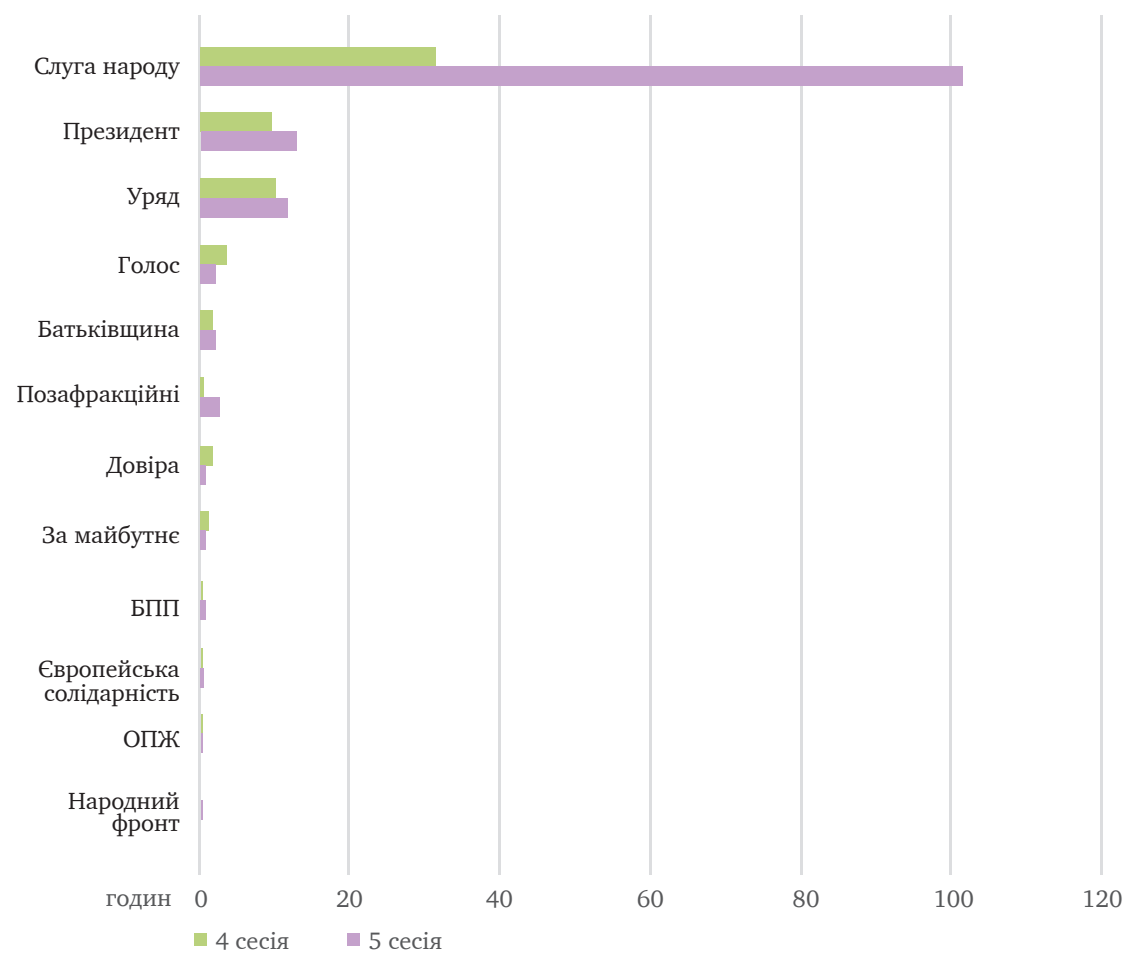
Час, витрачений на розгляд законопроектів у сесійній залі (за суб'єктами)

Для розрахунку показників пленарного часу використовувалися лише дані, що стосуються часу, витраченого на розгляд законопроектів. Час на реєстрацію, оголошення запитів, «годину уряду», постанови тощо не враховувалася.

П'ята сесія витратила вдвічі більше пленарного часу на розгляд законопроектів у порівнянні з четвертою. За четверту сесію на власне розгляд законопроектів пішло 58 годин пленарного часу, а у п'ятій сесії цей показник становив уже майже 134 години.

Розподіл пленарного часу яскраво демонструє домінування «партії влади». Законопроекти Слуги народу, уряду та президента разом забрали 93,7% всього пленарного часу. Найменше ж пленарного часу дісталось найбільш опозиційним фракціям¹⁴ –

Розподіл пленарного часу між суб'єктами законодавчої ініціативи

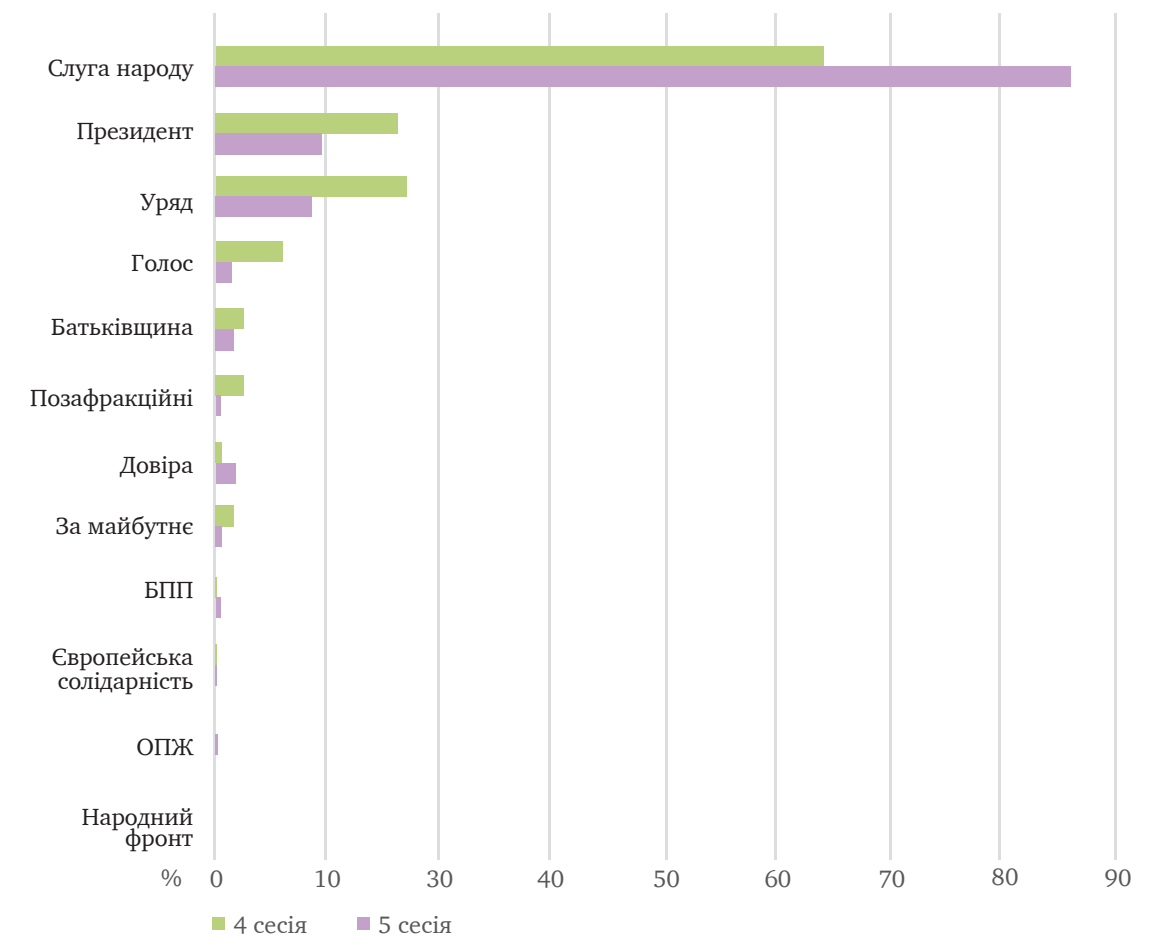

ЄС (законопроекти ЄС за всю 5-у сесію розглядали 5,5 хвилин) та ОПЗЖ. Власне, розгляд законопроекту, який перейшов з 8-го скликання і був тоді ініційований БПП, отримав більше часу, ніж розгляд законопроектів ЄС та ОПЗЖ разом узятих.

Порівняно з третьою сесією вдвічі збільшився час на розгляд законопроектів президента та уряду. Загальний час на розгляд законопроектів президента та уряду збільшився також і у п'ятій сесії (у порівнянні з четвертою), однак у відсотковому співвідношенні цього непомітно, тому що Слуга народу втричі (з 31 до 101 години) збільшила свій пленарний час.

Наведені нижче графіки демонструють, що пленарний час, витрачений на розгляд законопроектів ОПЗЖ та ЄС, взагалі непомітний на тлі інших суб'єктів (та, у першу чергу, представників «партії влади»).

Співвідношення пленарного часу між суб'єктами законодавчої ініціативи у %

¹⁴ Таку оцінку можна дати, засновуючись на практиці співпраці цих фракцій з монобільшістю.

Суб'єкт	Кількість пленарного часу (у годинах)	Частка (%)
Фракція «Слуга народу»	101,4	75,8
Президент	12,61	9,4
Кабінет міністрів	11,34	8,5
Група «Довіра»	2,28	1,7
Позафракційні	2,08	1,6
Фракція «Голос»	1,87	1,4
Група «Партія «За майбутнє»	0,63	0,5
Фракція «Блок Петра Порошенка» 8 скликання	0,58	0,4
Фракція Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	0,56	0,4
Фракція «Опозиційна платформа – за життя»	0,26	0,2
Фракція «Європейська солідарність»	0,09	0,1
Фракція «Народний фронт» 8 скликання	0,02	0,1

Час на прийняття законопроектів залежно від читання (перше чи друге читання)

5 сесія – 1 читання – в середньому витрачалася 391 секунда (6,5 хвилин) пленарного часу на прийняття одного законопроекту у першому читанні та в цілому. Медіана 118 сек (2 хв).

4 сесія – 1 читання – в середньому 508 секунд (8,5 хв) пленарного часу на прийняття одного законопроекту у першому читанні та в цілому. Медіана 182 сек (3 хв).

Досить цікавими є показники по часу розгляду законопроектів у першому читанні. Якби ініціатор, представник комітету, всі фракції та групи використовували своє право на виступ, то навіть скорочена процедура розгляду мала б тривати 15 хвилин. **Проте у першому читанні половина законопроектів за п'яту сесію були розглянуті менш ніж за 2 хвилини**, для четвертої сесії цей показник становив 3 хвилини. Середній же час становив 6,5 хвилин (8 хвилин для четвертої сесії). Це означає, що парламент, у разі необхідності, може приймати майже консенсусне рішення (проти якого не заперечують всі фракції та групи). У першому читанні таким чином часто ухвалюють технічні законопроекти та ратифікують міжнародні угоди. Міжнародні угоди можуть розглядатися пакетом, без жодного обговорення, час витрачається лише на голосування.

Така ситуація також вказує на те, **що в залі пленарних засідань не ведеться реальна політична дискусія та обговорення законопроектів**. Від виступів у залі пленарних засідань не залежить прийняття чи неприйняття законопроектів. **Рішення щодо підтримки чи не підтримки законопроектів приймаються в іншому місці, Верховна Рада лише голосує за законопроекти**. Це не є позитивним чи негативним явищем, а лише однією із характеристик процесу ухвалення рішень.

Поверхневий моніторинг процесу розгляду законопроектів, які швидко приймалися, виявив, що часто такі законопроекти розглядаються або перед обідом, або під кінець робочого дня. Тоді головуєчий пропонує проголосувати за такі законопроекти без обговорення, а народні депутати не висловлюють заперечень.

5 сесія – 2 читання – в середньому витрачалася 2835 секунд (47 хвилин) на прийняття законопроектів, медіана – 867 секунд (14,5 хв).

4 сесія – 2 читання – прийняття законопроекту відбувалося в середньому за 1477 секунд (24,5 хв), медіана – 1048 секунд (17,5 хв).

Ситуація із законопроектами в другому читанні теж цікава. Половина законопроектів у другому читанні¹⁵ за 4 та 5 сесії приймалися за досить короткий час, що приблизно дорівнює скороченій процедурі обговорення. На другому читанні народні депутати можуть наполягати на розгляді пропозицій та поправок, відхилених комітетом, та «ставити на підтвердження» ті з них, підтримані комітетом, що може значно затягнути процедуру розгляду. **Однак опозиційні фракції та групи малою мірою використовували ці процесуальні права, з чого можна зробити висновок, що до половини законопроектів, прийнятих у другому читанні, парламент мав певний консенсус**. Проте можна зауважити, що середній час розгляду законопроектів у другому читанні за 5 сесію зріс майже вдвічі порівняно з 4 сесією. Це пояснюється законопроектами, що розглядалися екстремально велику кількість часу (ймовірно через навмисне блокування роботи парламенту опозицією). У 4 сесії п'ятірка найбільш часозатратних законопроектів коливається в межах півтори-двох з половиною годин. У той час як у п'ятій сесії два законопроекти розглядалися по 6 годин, а внесення змін до земельного кодексу забрало 32,5 години (чверть всього пленарного часу, витраченого на розгляд законопроектів за 5 сесію). Отже, п'ята сесія, на відміну від четвертої, була позначена розглядом декількох дуже часозатратних законопроектів, щодо яких парламент не мав консенсусу.

Топ-5 найдовших за кількістю часу розгляду у залі пленарних засідань та найшвидших за цим показником законопроектів можна знайти у Додатку 4.

¹⁵ Тут врахований час на прийняття законопроекту як лише в другому читанні (якщо перше читання відбулося в іншій сесії, то цей час не враховувався), так і в обох читаннях (якщо обидва читання відбувалися у п'ятій сесії).

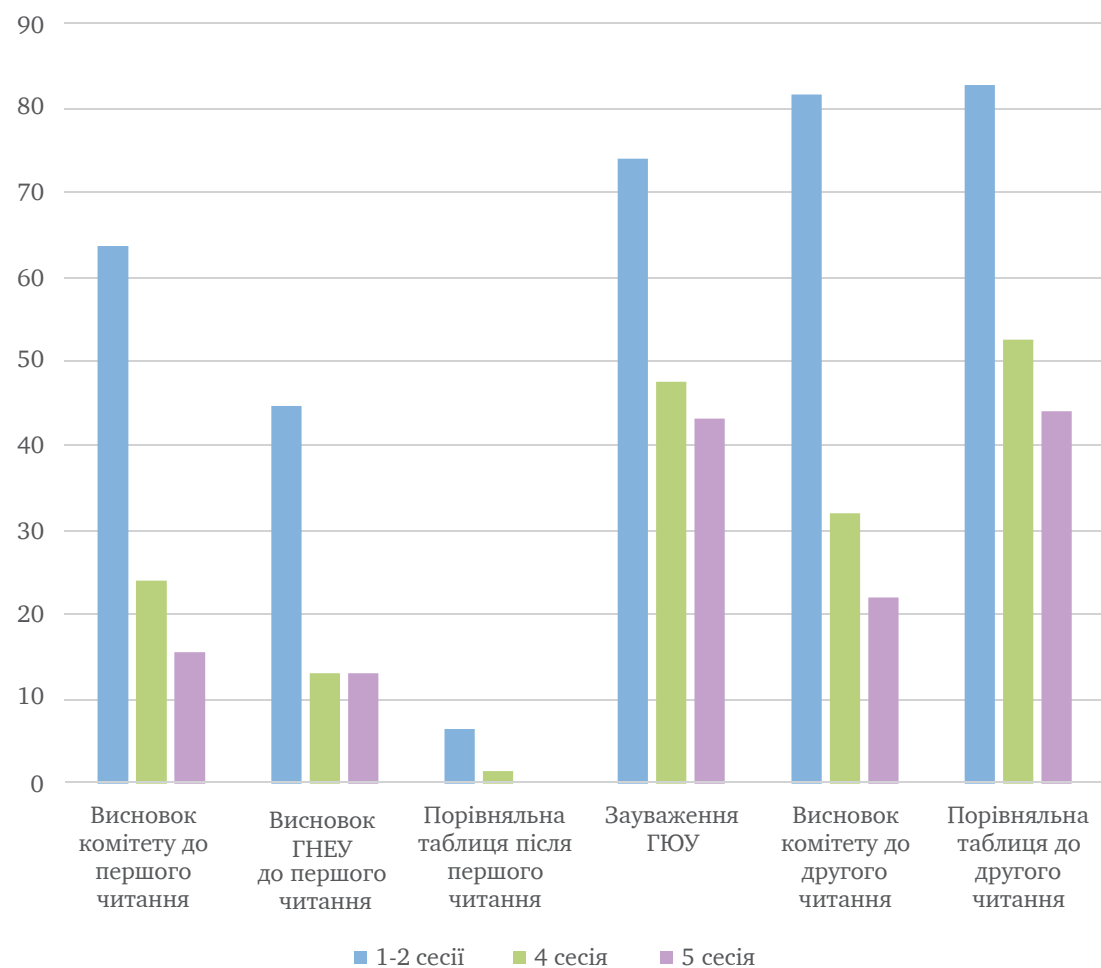
ПОРУШЕННЯ

Порушення Регламенту

У цьому розділі надається інформація про порушення Регламенту під час прийняття законів упродовж п'ятої сесії. Окремо аналізуються порушення Регламенту, які відбулися під час прийняття законів, що були ветовані.

Графік, що наводиться нижче, демонструє позитивну тенденцію зменшення кількості порушень Регламенту. Нижче наведені дані щодо того, який відсоток законопроектів приймався з тими чи іншими порушеннями Регламенту за сесіями. Перші дві сесії продемонстрували захмарну кількість порушень Регламенту. У четвертій сесії частка законів, що приймаються з порушеннями, – зменшилася. У п'ятій сесії зменшення кількості порушень продовжилося. **Хоча наявний низхідний тренд, все ж варто погодитися, що, наприклад, прийняття майже половини законопроектів у другому читанні з порушеннями строків ознайомлення із зауваженнями ГЮУ та порівняльною таблицею є поганою практикою.** Звісно, це стосується також інших видів порушень регламентних норм.

Розподіл видів порушень Регламенту у %

Тип порушення	Норма Регламенту	Загальна кількість законів – п'ята сесія	Кількість законів з порушенням
Висновок комітету до першого читання	7 днів до розгляду у першому читанні	161	25 (15,5%), 2 – відсутність висновку ¹⁶ , 23 – порушення строків
Висновок ГНЕУ до першого читання ¹⁷	7 днів до розгляду у першому читанні	161	18 порушень (11%), 18 порушень строку, також 3 випадки відсутності висновків ГНЕУ ¹⁸
Порівняльна таблиця після першого читання	Не раніше 14 днів після ухвалення законопроекту у першому читанні або 7 днів у випадку скорочених термінів	109 законопроекти, що прийняті у другому читанні	Порушень термінів немає, всі таблиці наявні
Висновки ГЮУ	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	109 законопроекти, що прийняті у другому читанні	46 порушень (42%), 46 порушень термінів, також 1 законопроект без висновку ГЮУ ¹⁹
Висновок комітету до другого читання	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	109 законопроекти, що прийняті у другому читанні	24 (22%) порушення термінів, висновки комітетів наявні до всіх законів
Порівняльна таблиця до другого читання	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	109 законопроекти, що прийняті у другому читанні	48 (44%) порушення термінів, всі таблиці наявні

¹⁶ Висновку Головного комітету щодо законопроекту №0079 немає на сайті ВРУ, проте він дублює законопроект 8 скликання, в якому цей висновок наявний. Законопроекти №3010а та №5187 мають висновки про їх включення до порядку денного, в яких фактично є інформація, що зазначається у висновку комітету до першого читання.

¹⁷ Регламент ВРУ не містить прямого та чіткого припису щодо обов'язковості висновку ГНЕУ. Поряд з ч.4 ст. 103, де зазначено про відсутність зауважень у випадку відсутності висновків у 14-денний термін, наявні й норми щодо необхідності висновків ГНЕУ:

1) ст. 112 встановлює, що супровідні документи до законопроекту надаються народним депутатам не пізніше як за сім днів до дня розгляду цього законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради.

2) п. 3 ч. 2 ст. 99 встановлює, що висновки експертиз щодо законопроекту є частиною супровідних документів.

Таким чином можна зробити висновок, що Регламент ВРУ є недосконалим та містить суперечливі норми. Для прикладу, ГНЕУ може надати висновок після 14-денного терміну (у зв'язку із завантаженістю), і в такому випадку незрозуміло, що має робити головний комітет – вважати, що зауваження відсутні чи врахувати зауваження. 18 У двох з трьох випадках відсутності висновків ГНЕУ є висновки на законопроекти, які вважаються головним комітетом альтернативними за суттю (хоча відповідно до Регламенту це не альтернативні законопроекти). ГНЕУ, тим не менш, мало б надавати висновки на всі законопроекти хоча б шляхом дублювання висновків до ідентичних законопроектів. Варто додати, що, відповідно до Регламенту, однакові за суттю законопроекти не мали б реєструватися (тільки якщо це не альтернативні законопроекти, внесені в 14-денний термін після внесення першого законопроекту з цього питання).

¹⁹ Хоча висновок ГЮУ до законопроекту №5304 від 25.03.2021 відсутній, але комітет рекомендує після прийняття законопроекту доручити ГЮУ внести до нього необхідні редакційні і техніко-юридичні правки.

Пропозиції президента є доволі неординарними, зокрема, і з процедурної точки зору явищем. Тому розглянемо їх окремо, разом з розглядом супровідних порушень Конституції та особливостями накладення вето.

Президент може накладати вето на законопроект з багатьох причин. Однак зазвичай вето накладається або із сутнісних міркувань – президент в загальному плані не погоджується з положеннями прийнятого законопроекту, або з більш технічних причин (неякісний, погано виписаний законопроект, суперечливі норми тощо). Непрямим індикатором може слугувати те, чиї закони ветуються президентом. Наразі є унікальна ситуація, коли і парламентська більшість, і уряд представляють ту ж політичну силу, що і президент, а отже – якщо вето накладається на законопроект, розроблений фракцією більшості, або урядом, або самим президентом, то це свідчить, що законопроект або процес його підготовки, координації між уповноваженими суб'єктами є неякісним, і вето накладене радше з технічних причин.

Всього за 5 сесію президент наклав 7 вето на законопроекти, прийняті в цілому. Лише один (14%) законопроект був ініційований опозицією, інші шість законопроектів ініційовані представниками влади – п'ять законопроектів (71%) ініційовані депутатами від фракції «Слуга Народу», ще один (14%) законопроект ініційований і потім ветований самим президентом. Таким чином, неякісні розробка та підготовки законопроектів у 6 (86%) випадках призвели до накладання вето та повторної підготовки і розгляду в залі пленарних засідань.

Окремо варто відзначити порушення ст. 94 Конституції. Позитивом є відсутність таких порушень за час п'ятої сесії, хоча протягом четвертої сесії був зафіксований один випадок порушення ст. 94 Конституції України, адже між часом відправки закону на підпис президента та поверненням цього закону з пропозиціями президента пройшло більше 15 днів. Для законопроекту № 3640 від 11.06.2020 цей час склав 18 днів. Звісно, це не кількомісячна затримка, але, так чи інакше, це є порушенням Конституції, що можна списати на недогляд Офісу Президента і певним чином неповагу до Основного Закону. Втім, приписування тієї чи іншої мотивації таким діям не робить їх менш неконституційними.

Тип порушення	Норма Регламенту	Загальна кількість законів	Кількість законів з порушенням
Висновок комітету до першого читання	7 днів до розгляду у першому читанні	5 ²⁰	1 (20%) – порушення строків, всі висновки наявні
Висновок ГНЕУ до першого читання	7 днів до розгляду у першому читанні	5	4 (80%) – у 4 випадках немає висновків ГНЕУ до оригінальних законопроектів (висновки ГНЕУ наявні лише щодо пропозицій президента). Про особливість цієї ситуації див. нижче
Порівняльна таблиця після першого читання	Не раніше 14 днів після ухвалення законопроекту у першому читанні або 7 днів у випадку скорочених термінів	7 законопроекти, що прийняті в другому читанні	Порушень термінів немає, всі таблиці наявні
Висновки ГЮОУ	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	7 законопроекти, що прийняті в другому читанні	4 (57%) – порушення строків, всі висновки наявні.
Висновок комітету до другого читання	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	7 законопроекти, що прийняті в другому читанні	1 (14%) – порушення строків, всі висновки наявні.
Порівняльна таблиця до другого читання	10 днів до розгляду у другому читанні або 5 днів у випадку скорочених термінів	7 законів у другому читанні	4 (57%) – порушення строків, всі висновки наявні.
Розгляд пропозицій президента	30 днів після надходження пропозицій президента	9 ²¹	6 (75%) – порушення строку
Порівняльна таблиця до пропозицій президента	3 дні до розгляду питання в залі пленарних засідань	9	3 (37,5%) – порушення строку, всі таблиці наявні
Висновок комітету до пропозицій президента	3 дні до розгляду питання в залі пленарних засідань	9	Порушень термінів немає, всі висновки наявні

²¹ Щодо законопроекту №4547 розгляду протягом 5 сесії не було (тому тут 9, а не 10 законопроектів), 30-денний строк вже порушено, однак це порушення буде зараховане вже до наступної сесії.

Незатребувані регламентні норми

П'ята сесія продемонструвала, що велика кількість регламентних норм є незадіяними або принаймні частково непрацюючими. **Натомість жива парламентська практика створює гібридні процедури та механізми, що не передбачені Регламентом, але використовуються частіше за ті, що Регламентом передбачені.**

Дивна ситуація склалася щодо законопроектів, до яких надавалися пропозиції президента. До жодного із законопроектів, які розглядалися з пропозиціями президента, на їх веб-сторінках на парламентському сайті немає висновків ГНЕУ до першого читання. Разом з тим у відповідних висновках головних комітетів до першого читання є посилання на певні висновки ГНЕУ. Водночас на сайті присутні висновки ГНЕУ до пропозицій президента. Звісно, фактична відсутність вищезазначених висновків ГНЕУ до першого читання на сайті ВР – у моніторингу визнавалося порушенням.

Цікава ситуація склалася із законопроектом № 4547 від 24.12.2020. На час написання цього тексту (25 серпня 2021 р.) законопроект отримав вето президента, 22.07.2021 було надано пропозиції президента. Цей законопроект єдиний має висновок ГНЕУ до першого читання. Пропозиції президента до цього законопроекту ще не встигли опрацювати ні комітети, ні ГНЕУ (яке готує свої висновки до пропозицій президента), сам законопроект в залі пленарних засідань поки не розглядався.

Таким чином, схоже, що висновки ГНЕУ до першого читання видаляються під час підготовки пропозицій президента до розгляду в сесійній залі. Причини цього нам не відомі.

Поясненням можуть бути як технічні причини (тоді виникають питання до структурного підрозділу, відповідального за роботу електронної системи), так і цілеспрямоване видалення. Цілеспрямовано висновок може видалятися, на наш погляд, у тому разі, коли ГНЕУ надає достатньо критичний висновок до законопроекту у першому читанні, але Верховна Рада, не вносячи відповідних коректив, все одно приймає законопроект. Президент ветоє прийнятий у такій редакції закон (цікаво, що з 7 вето-ваних у 5 сесії законопроектів – 5 ініційовані Слугою народу і 1 президентом) і в своїх пропозиціях вказує саме на ті зауваження, які перед цим відзначило ГНЕУ. У такому разі, насамперед, головний комітет може бути зацікавлений у приховуванні висновку ГНЕУ. Адже він мав на стадії першого читання запропонувати відправити законопроект на повторне перше читання, отримавши негативне резюме цього експертного підрозділу Апарату. І вже, отримавши пропозиції президента, комітет, вочевидь, вдався до вилучення первісного висновку ГНЕУ з тим, щоби приховати свою помилку.

Усі законопроекти направляються керівництвом для проведення експертизи на стадіях першого та другого читань до експертних підрозділів Апарату парламенту. І хоча відповідно до ч. 4 ст.103 Регламенту, відсутність таких висновків у встановлений термін мала би означати тільки те, що ГНЕУ та ГЮУ не мають зауважень до законопроектів, однак моніторинг законодавчого процесу свідчить, що такі висновки можуть надаватися невчасно або бути відсутніми взагалі з невідомих причин. На етапі розгляду пропозицій президента Регламент передбачає надання висновків експертів лише на запит керівництва ВРУ. Зазвичай всі пропозиції президента

супроводжуються висновками ГНЕУ, але (за звичайних обставин) ніколи не надаються зауваження ГЮУ. Винятком тут є законопроект з пропозиціями президента, що був відправлений на доопрацювання і після цього отримав зауваження ГЮУ. Виникає аналогія з процедурою першого читання: до першого читання та першого розгляду пропозицій президента надається висновок ГНЕУ, а до другого читання та другого розгляду (доопрацьованих пропозицій президента) надаються зауваження ГЮУ.

Наявне систематичне порушення строків розгляду пропозицій президента до вето-ваних законопроектів. Під час четвертої та п'ятої сесій Верховної Ради дев'ятого скликання майже постійно порушувався встановлений для цього 30-денний термін. Отже, ВРУ не зважає на цю норму і розглядає такі пропозиції тоді, коли їй зручно.

У цьому контексті наведена вище інформація щодо зменшення випадків порушення регламентованих строків при розгляді законопроектів у першому та другому читанні (своєчасне надання висновків комітетів, ГНЕУ, порівняльних таблиць, зауважень ГЮУ) виглядає дещо по-іншому. Цілком можливо, що причиною зменшення кількості порушень строків у таких випадках є розбалансування порядку денного та загальне збільшення часу на підготовку і розгляд законопроектів, а не свідоме дотримання норм Регламенту.

Говорячи про порушення строків, варто звернути увагу на логіку встановлення строків ознайомлення з тим чи іншим документом. Верховна Рада є одним з найвищих органів влади в Україні, і тому всі документи, що напрацьовуються в ній, мають бути щонайкраще підготовлені. Однак не всі депутати є (і не повинні бути) спеціалістами з усіх питань. Одні спеціалізуються на фінансових питаннях, інші на правохоронних тощо. Проте за законопроекти будь-якого галузевого напрямку депутати голосують в незалежності від своїх професійних знань. Для того, щоб таке голосування було виваженим та обґрунтованим, – депутати повинні мати достатньо часу на ознайомлення з висновками експертів: такими є ГНЕУ, ГЮУ та головні комітети. Більше того – ГНЕУ, ГЮУ та головним комітетам для надання оцінки треба детально ознайомитися з текстом законопроекту та порівняльною таблицею. При засвоєнні 70% інформації, людина в середньому може читати зі швидкістю 250 слів за хвилину. Тому прочитання лише одного законопроекту може зайняти декілька 8-годинних робочих днів. Прискіпливий же аналіз потребує неодноразового прочитання. Треба враховувати, що комітети, ГНЕУ, ГЮУ опрацьовують багато законопроектів, і до сесійної зали виносяться багато законопроектів. Тому для ефективної роботи законодавчого органу повинні встановлюватися оптимальні терміни на ознайомлення з текстами законопроектів, поправками, експертними висновками. Порушення цих строків веде до неякісної підготовки законопроектів та непродуманого голосування.

Ще одна гілка непрацюючих регламентних норм стосується третього читання. Ця процедура не використовувалася вже більше 10 років, хоча ч. 1 ст. 102 Регламенту чітко каже про те, що «як правило, законопроект має проходити три читання».

Незатребуваними також є норми, що стосуються сортування законопроектів на стадії реєстрації. Цей фільтр міг би значно зменшити обсяг законодавчого спау, проте ситуація з реєстрацією однакових за суттю законопроектів (такі законопроекти відповідно до ст. 100 Регламенту є альтернативними і мали б реєструватися лише як

альтернативні у встановлені строки) ще раз продемонструвала неефективність такого механізму. Хоча не можна не зазначити, що це певною мірою пояснюється погано виписаними нормами цього різновиду парламентської процедури.

Іншими майже недіючими регламентними нормами встановлено механізм включення законопроектів до порядку денного і окремих розгляд їх за суттю. Однак на практиці в більшості випадків комітети не надають окремих висновків про включення до порядку денного, а подекуди такі висновки містять одночасно інформацію і щодо включення до порядку денного, і щодо доцільності прийняття законопроекту.

Із спостереження незатребуваних регламентних норм та живих гібридних процедур випливає висновок про необхідність перегляду Регламенту.

ДОДАТОК 1.

Час проходження законопроекту від реєстрації до прийняття в першому читанні та в цілому

Назви законопроектів, прийнятих у першому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроекту до його прийняття у першому читанні та в цілому
Топ-5²² законопроектів, що мають найменший час проходження від реєстрації законопроекту до його прийняття у першому читанні та в цілому	
Про внесення зміни до статті 9-2 Закону України «Про лікарські засоби» щодо державної реєстрації вакцин або інших медичних імунобіологічних препаратів під зобов'язання	4
Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	6
Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо підтримки фінансування проекту з покращення постачання питної води в Луганській області	8
Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки посилення захисту населення, територій та навколишнього природного середовища України від надзвичайних ситуацій	9
Про ратифікацію Рамкової угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки оновлення парку вантажних електричних локомотивів акціонерного товариства «Українська залізниця»	9
Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки проекту з покращення водопостачання у місті Києві	9
Про визнання таким, що втратив чинність Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» та про внесення змін до деяких законодавчих актів України»	9

²² Фактично топ-7, тому що 4 законопроекти мають однакову кількість днів.

Назви законопроектів, прийнятих у першому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроекту до його прийняття у першому читанні та в цілому
Топ-5 законопроектів, що мають найдовший час проходження законопроекту від реєстрації до його прийняття у першому читанні та в цілому	
Про вихід з Угоди про основні напрями співробітництва держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав в галузі захисту прав споживачів	169
Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» щодо подання іноземцями та особами без громадянства біометричних даних для оформлення віз	266
Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» щодо гарантійних зобов'язань в електронному вигляді	272
Про внесення змін до статті 51 Кодексу торговельного мореплавства України щодо вимог до кваліфікації членів екіпажу	335
Про внесення змін до розділу Х «Прикінцеві і перехідні положення» Закону України «Про публічні закупівлі» (щодо виключення можливості здійснення закупівель без використання електронної системи закупівель)	374
Про визнання таким, що втратив чинність Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» та про внесення змін до деяких законодавчих актів України»	9

ДОДАТОК 2.

Час проходження законопроекту від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому

Назви законопроектів, прийнятих у першому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроекту до його прийняття у першому читанні та в цілому
Топ-5 законопроектів, що мають найменший час проходження від реєстрації законопроекту до його прийняття в другому читанні та в цілому	
Про внесення змін до додатків № 3 та № 4 Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо забезпечення діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України	27
Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо впровадження фінансово-кредитних механізмів забезпечення громадян України житлом	31
Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу	40
Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо спрямування коштів на ремонтно-реставраційні роботи пам'яток культурної спадщини	41
Про внесення змін до деяких Законів України щодо присудження наукових ступенів	43
Топ-5 законопроектів, що мають найдовший час проходження від реєстрації законопроекту до його прийняття в другому читанні та в цілому	
Про внесення змін до статті 4 Закону України «Про пестициди та агрохімікати» щодо ввезення пестицидів на митну територію України	621
Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України	622
Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо звільнення внутрішньо переміщених осіб від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань	624
Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив ЄС у сфері охорони тваринного та рослинного світу)	624
Про внесення змін до статті 73 Кодексу законів про працю України	625

ДОДАТОК 3.

Час проходження законопроекту між читаннями

Назви законопроектів	Кількість днів від прийняття законопроекту у першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому
Топ-5 законопроектів, що мають найменший час проходження від прийняття законопроекту у першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому	
Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення процедури обрання керівника закладу вищої освіти	9
Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо спрямування коштів на ремонтно-реставраційні роботи пам'яток культурної спадщини	14
Про внесення доповнень до Закону України «Про запобігання корупції» (щодо удосконалення окремих аспектів декларування)	14
Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо виконаних постанов	14
Про внесення змін до Закону України про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів щодо гарантій прав українських та іноземних інвесторів	14

Назви законопроектів	Кількість днів від прийняття законопроекту у першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому
----------------------	--

Топ-5 законопроектів, що мають найдовший час від прийняття законопроекту у першому читанні до його прийняття у другому читанні та в цілому

Про внесення змін до статті 73 Кодексу законів про працю України	421
Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив ЄС у сфері охорони тваринного та рослинного світу)	526
Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин	531
Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо продажу земельних ділянок державної та комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) через електронні аукціони	551
Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України	567

Час проходження законопроекту від прийняття у першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому законопроектів, щодо яких перше читання було у 8 скликанні

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо єдиної правової долі земельної ділянки та розміщеного на ній об'єкта нерухомості)	1883
Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (щодо приватних домашніх робітників та місцевого персоналу іноземних диппредставництв)	1351
Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання заходів державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення	1331

ДОДАТОК 4.

Час розгляду законопроектів у сесійній залі

Назви законопроектів	Кількість часу на розгляд відповідних законопроектів у сесійній залі
Топ-5 законопроектів, що мають найменший час розгляду законопроектів у сесійній залі	
Про приєднання України до Міжамериканської конвенції стосовно зобов'язань про утримання	20 сек.
Про ратифікацію Протоколів, що стосуються зміни Конвенції про міжнародну цивільну авіацію	20 сек.
Про приєднання України до Розширеної часткової Угоди про культурні маршрути	21 сек.
Про ратифікацію Конвенції про угоди про вибір суду	22 сек.
Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про повітряне сполучення	22 сек.
Топ-5 законопроектів, що мають найдовший час розгляду законопроектів у сесійній залі	
Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин	32,5 год.
Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення незалежності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення	6 год.
Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо продажу земельних ділянок державної та комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) через електронні аукціони	майже 6 год.
«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України»	4,5 год.
Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя	4,5 год.

Інституційний партнер Лабораторії законодавчих ініціатив:

